

Az örmények beköltözésekor (1672), a velük jött papok nősek voltak. Öt papesalád telepedett le Szamosújvárt: Der-Csácshádur (Pap-Kristóf), Der-Kirkor (Pap-Gergely), Der-Márdirosz (Pap-Márton), Der-Norszesz

(Pap-Norszes) és Der-Szimon (Pap-Simon). E családoknál a vezetéknev helyét az állást jelző örmény der (pap, úr) szó pótolja. Később mind az öt család röviden csak a Pap nevet kezdte használni.

A Der-Nerszesz (Pap-Nerszesz [Norszesz]) család egy jellemző vonásban különbözik a többi Pap-családtól; ugyanis csak ez az egy család gyakorolja még most is az okos ősöktől örökölt azon hasznos szokást, hogy a család férfi tagjai, ha meg is nősülnek, nem hagyják el az ősi fészket, hanem az apai tűzhely körül maradnak — egy épületben laknak. Az együttlakás, az egyetértés és közös kereskedés a vagyonszerzés leghatalmasabb forrása.

Allításom igazságáról tanuskodik a megvagyonosodott Pap Norszesz-család, mely kevéssel kezdette és igen sokra vitte. E derék család egyik büszkeségét: Kerekes Emiliát mutatom be mélyen tisztelt olvasóimnak, ki az „Armenia“ jelen füzetében igen érdekes rovatot nyit meg szükséges dolgozatával (l. „Hogyan készül a bábakalács?“

Kerekes Emilia, ki Torda-Szt-Lászlón született, régi előkelő örmény családból: Kárakás (parittyás; khár-á-khás; khár örmény szó=kő; á kötőhangzó és khás-él örmény ige jelentése: hajítani, vetni) veszi eredetét. A Kárakás családnév Keleten most is használatban van; hazánkban a népetymologia a Kárakás-ból Kerekes-t csinált.

Mikor e nő született, angyalok állták körül bölcsőjét: mindegyiktől kapott valami ajándékot a kedves csecsemő. Az Égtől kapott: jó lelket és szépséget. Az angyalok főbb ajándékai ezek: vallásosság, felebaráti szeretet, bőkezű adakozás, őszinteség, okosság... Felnőtt szépen. Igen fiatal volt, midőn férjhez ment; de azért ki volt fejlődve testben úgy, mint lélekben. Férje, midőn feltűnő szép menyasszonyát házához vitte: Kerekes Emilia személyében boldogságot, egy második áldást vitt a házhoz. Igen, mert ekkor már volt a háznál még egy megtestesült áldás; ez bátyjának, Pap Antalnak szeretetreméltó, mívelt neje: Molnár Matild, ki nővére derék országgyűlési képviselőnknek, dr. Molnár Antalnak.

Kerekes Emilia nem úgy tesz, mint az evangéliumi ember, ki a kapott talentumot elerjtette. E kiváló nő

nemesak használja jó tulajdonságait, de sőt azok számát a maga szorgalmas igyekezetével még szaporította: háziasság, takarékoság, gazdasszonyosság. Tart szakácsnőt (kettő is van a háznál), mert van miből; de azért kimegy a konyhára. Olyan jó gazdasszony, hogy ritkítja párját. Városunkban — tudunkkal — senki sem csinál olyan kitünő „bábakalács-“ot (a bábakalács=chádájégh egy különleges örmény tészta), mint Kerekes Emilia; éppen azért kértük fel őt, hogy írja meg lapunk számára ennek a nem közönséges tésztának, — mely nagyobb ünnepélyek alkalmával még most sem hiányzik az örmény asztalról — készítési módját. Dr. Haynald Lajos volt erdélyi róm. kath. püspök, nagyon szerette a chádájéghot; a a hánszor csak járt Szamosújvárt, mindig evett bábakalácsot.

E vallásos nő, midőn Isten iránt tartozó kötelességeit pontosan teljesíti, egyúttal nem felejtkezik meg Teremtője dicsőségének előmozdításáról sem. A plebániai nagytemplom számára igen értékes szép baldachinumot (mennyezet) készíttetett a legfinomabb bíborbársonyból, mely köröskörül aranyrojtval van szegélyezve. Jár bucsúra is (Kolozsvár, Mikola, Szt-Benedek.) Megtörtént, hogy személyesen nem mehetvén el, maga helyett mást küldött el — bucsúra Kolozsvárra; mert az Istennek tett fogadást meg kell tartani.

Nem hírharang, az emberszólás nem kenyere; a helyett, hogy mások dolgával törődne, kocsira ül és egyik vagy másik jószágára megy: körülnéz, hogy jól foly-e a gazdaság; „mert a gazda szeme — tartja a közmondás — hízlalja a marhát.“ Van ugyan elég gazda a háznál, de annyi a munkakör, hogy mindegyik munkás kézre szükség van.

Tesz elég jót, nem egy szegénynek száritotta már fel könnyeit; de a mit a jobbkez tesz, arról a bal mit sem tud.

A színi előadások állandó látogatója; részt vesz a bállok- és multságokban is. Nem egyszer ünnepelték őt úgy, mint „báلكirálynőt.“ De azért ő szépségével, mely hódít és mit legtöbb nő legfőbb kincsnek tart, — soha se büszkélkedett; mert tudja, hogy ezt a kiváló tulajdonságát is Istentől kapta.

Jó feleség, gondos anya; engedelmes, jóra való gyermekekkel ajándékozta meg a Gondviselés.

Még sokat kellene szólanom e derék nőről; de mert „az a legjobb asszony, kiről nem sokat beszélnek,” még csak egy igen nagybecsülendő tulajdonságáról emlékszem meg. Azt mondják: „Két nő egy fedél alatt meg nem férhet.” — „Abból a házból, hol két nő kormányoz, a házi béke száműzve van.” És ezt az elméletet, miről a tudósok egész könyveket irtak (van a német irodalomban is egy érdekes elbeszélés „Die Erhaltung des Friedens“ cím alatt), Kerekes Emilia és sógornője Molnár Matild a gyakorlatban igen szépen megvalósították. Ők megcáfolták a közmondást: anya leányaival, nővérek egymás közt nem élnek oly békésen, mint e két okos asszony. Szolgáljanak követendő, nemes például másoknak.

Isten éltesse mindkét asszonyt férjeik boldogítására, családjaik örömeire ép erőben és tartós egészségben — még sokáig!

Szongott Kristóf.

Levél Dél-Amerikából.

Szongott Kristóf, tisztelt hazafi barátomnak Szamosújvártt (Erdélyi részek.)

Őn volt az első, ki a negyvennyolcz-kilenczedik események óta, újból emliti kegyelettel nevenet a magyar közönség előtt. Önt illeti tehát nyilvános hálám, minek jelentésére átküldöm ezen utolsó fényképemet: egyetlen példányt a magyar Hazában.

Isten áldja Önt*) és a Hazát!

Buenos Ayres, 1895. april 7.

Czetz János.

*) Midőn a megbecsülhetlen kitüntetésért — mit keretbe foglalva erekllye gyanánt állandóan meg fogunk őrizni — Nagyméltóságodnak, kinek világra szóló hős tetteit és a haza körül

Szászún.

A gefi-i hegyen
— Páráfrán. —

Közelg immár a kurd csapat,
Szászún felé gyorsan halad,
Lándsáik csucsán lobogó,
Szegény fejünkre vést hozó.
Jó Sákhe, oh jaj mi nekünk!
Gyászba borúl ma nemzetünk.

Gyermekek.

Sákhe.

Piros zászlóik látszanak,
Örmény vértől párolganak;
A kurd rablónak született,
Rabolja az örményeket.
Im Sákhe fogadást teszen:
Halálunk szép, s dicső legyen.

Asszonyok.

Halod Sákhe az ágyu-szót,
Lövöldözik már a falut;
Kurdok bujnak ki föld alól,
Ránk törnek minden oldalról,
Jó Sákhe, oh jaj minékünk!
Ma besejazzuk életünk.

Leányok.

Fölgyujtva ősi házaink,
Elhajtva kedves juhaink;
Mit meglát a kurd két szeme,
Nem hagyja ott rabló-keze,

szerezett, soha el nem évülő érdemeit Klio aranybetűkkel jegyezte fel, — itt a nyilvánosság előtt is hálás köszönetet mondunk; egyúttal kérjük a Gondviselést, hogy nyújtsa Nagyméltóságodnak drága életét még hosszúra; adjon erőt és állandó egészséget, hogy jövő évben, a kiállítás alkalmából újra láthassa szeretett hazáját: az ezredéves Magyarországot. Meg vagyunk győződve arról, hogy a hálás haza nagy fiát, ki kész volt vérét ontani a szabadságért és a haza javáért, megérdemlett tisztelettel fogadná és méltó módon ünnepelné!

Szerkesztő.

Testvéreinket öldösi,
Terményeinket elviszi.

Sákhe.

Habár vitéz, Szászún fia,
Nincs fegyvere, nincs löpora;
Bármint feszítse erejét,
Nem győzheti le ellenét.
Sákhe is itt pusztuljon hát,
Fakadjon vérünkéből virág!

Anyák.

A gyöngé testü öregen
Sebet vágnak könnyörtelen.
Kis gyermekinket üldözik,
Mint bárányokat leölik.
E nap ma vést hozand reánk,
Isten veled kedves hazánk!

Sákhe.

Hős Kêrkonak arája én,
Tűzhelyemnél megesküvém,
Hogy a kurd foglya nem leszek,
Inkább e helyen elveszek.
Hegy csucsán lesz a fénylepel,
Mely siromat takarja el.

Mindnyáján.

S Sákhe legott elnémula.
Nem hangzik föl többé szava...
Száljunk mi is a mélybe le,
Osszuk meg sorsunkat vele.
Oh áldj meg minket Szűz-Anyánk,
Viruljon föl örmény hazánk!

Szellem.

Szászún-vidék hegycsucsait
Tűz, s villámfények verdesik;
Bus szél fú a földek felett,
Mogorván zúgnak a vizek,
Magasból Sákhe mosolyog:
Szabadság napja fölragyog!...

Simay Gergely.

Örményország őstörténetéből.

— A ván-i ékiratok.* —

I.

Assur isten világuralmának megalapítására irányzott hódító hadjárataikban sehol sem találkoztak az assyrok oly erélyes és kitartó ellentállással, mint a mai Örményország területén. A Kr. előtti kilenczedik század elejéig visszavezethető ott egy birodalom megalakulása, melyet az assyrok (az ó-szövetségi Ararátról) Urartunak neveztek s a melynek központja Tuspa, görögül Thospia városa, a mai Ván volt.

II. Salmanassar jutott először érintkezésbe az urartuiakkal (860—825). Az utódei elleni szerencsés küzdelmekben utóbb annyira megerősödött ez a birodalom, hogy kiterjedésére nézve legalább is felérte, hatalom és belső szilárdság tekintetében messze felülmulta Assyriát. Csakis az utolsó Tiglat-pileser, az új-assyr birodalom sajátképeni megalapítója s második utódja, II. Sargon alatt gyöngült meg Urartu, a nélkül azonban, hogy sajátképeni leigázása bekövetkezett volna. A hetedik században Asurbanapal assyr uralkodót III. Rusas és III. Sardur örményországi királyokkal, mint egyenrangú szövetségeseikkel látjuk tárgyalni s az ősrömény birodalom csakis az indogermán bevándorlás viharaiban megy tönkre, mely viharoknak lényeges részük volt az assyr birodalom bukásában is.

Történeti szempontból rendkívül érdekes mindezeknél fogva, megvilágítani ennek az ősrégi urartui birodalomnak fejlődését, culturáját, szokásait. Az assyr feliratok nem elégségesek erre a célra, még ha ama korszak tekintetében egyenlő bőséggel és részletességgel állanak is rendelkezésre. E feliratok ugyanis első sorban hivatalos okmányok, a melyeknek feladata a mindenkori uralkodó viselt dolgait lehetőleg kedvező színben mutatni be a kortársaknak és az utókornak. Egészen természetes ennél fogva, hogy a sikereket túlbecsülik, a verességeket elsimítják s az ellenséges küzdelmekről s azoknak indító

*) C. F. Lehmann, Das vorarmenische Reich von Van. (Deutsche Rundschau. 1894. LXXXI Bd.)

okairól vajmi ritkán nyújtanak igazságos tájékoztatást. Csakis nem-assyr történeti források létezése nyújt lehetőséget arra, hogy a tényleges viszonyokról hű képet alkothassunk, legyenek e források akár belföldi feliratok, akár classicus írók tudósításai, a mely utóbbiak még ha tévedéseket foglalnak is magukban, különös fontosságúak; mert a görög észlelők a reájuk nézve idegen keleti viszonyokat pártatlan szemüvegen keresztül nézték s felvilágosításokat nyújtsanak oly dolgokról is, melyeket a belföldi feliratok említés nélkül hagynak.

Az őś-örményországi történelemre vonatkozólag mindkét neme a forrásoknak fenmaradt: aránylag nagy számú okmány az egykorú uralkodóktól s egyes feljegyzések a görög íróknál.

Az őś-örményországi ékirat legnagyobb részét Schultze Ede hesseni tanárnak köszönhetjük, a ki Saint-Martin kezdeményezésére Örményországba küldetvén, 1828-ban, tehát még mielőtt Botta és Layard Chorsabadban és Kujundsikban az assyr királypaloták romjait felfedezték és Burnouf és Lassen az ó-perzsa ékiratokat megérthetőkké tették, nem kevesebb mint negyvenkét ékiratot fedezett fel és másolt le, a melyek jobbára sziklába vésvé, Ván környékén valának láthatók. A bátor tudós egy kurd rablófőnök kezei közé került s nem térhetett többé vissza utjáról. Nagy gonddal és pontossággal készített másolatait több évvel halála után a „Journal asiatique“ tette közzé. Ezt az anyagot azóta egyes újabb leletek is bővítették.

Az ékiratok kibetűzését csak akkor kísérelhették meg, a midőn megindult a kinyomozása a ninivei ékiratoknak, melyek írásjegyeivel majdnem teljesen azonosakat találunk a ván-i feliratokon. Ezeknek a feliratoknak nyelve azonban, a mint Sayce és Guyard megállapították, nem tartozik sem a sémi-assyrhoz, vagy általában a sémi nyelvekhez, sem pedig az indogermánokhoz. Egyike az újabb felfedezések által mindinkább megszorodó őśrégi előázsiai nyelvvidomoknak, melyek aránylag még legnagyobb hasonlatosságot tüntetnek fel az ural-altáji nyelvekkel, a nélkül azonban, hogy mindeddig sikerült volna közelebbi

rokónságot mutatni ki közöttük, vagy épen valamely nyelvcsaládhoz való tartozásukat bebizonyítani.

Ily körülmények közt a kibetűzésnek első sorban abból a tényből kellett kiindulnia, hogy bizonyos írásjegycsoportok, ugynevezett ideogrammok, melyek az assyr írásban valamely tárgyat nem annyira hangzási vonatkozásban, mint inkább fogalom szerint s képileg jelölnek meg, az ó-örmény feliratokban is megtalálhatók. Tisztán a jegyek külső alakjából megtudhatták ennél fogva, hol van szó valamely istenségről vagy királyról s meghatározhatták ezeknek az istenségeknek és királyoknak a neveit is. Kitént továbbá, hogy a ván-i uralkodók, alkalmasint a Ván körül fekvő vidékről „biaina-i királyok”-nak nevezték magukat. Az alattvalóikat — az általuk tisztelt főistenség, Chaldis után — „chaldok”-nak hívták ezek a királyok, a mely elnevezést — gyakran összetévesztve a „chaldeai”-val — megtaláljuk a görög íróknál is.

Guyard és Sayce élelműségének sikerült az említett ideogrammok nyomán azt is kimutatni, hogy bizonyos tételek, melyek a hosszabb ván-i ékiratok végén rendszerint előfordulnak, tartalmukra nézve azonosak amaz átkozódási formákkal, melyek az assyr királyi feliratok záradékaként a felirat vagy az illető építmény netaláni bántalmazóját fenyegetik. Lehetővé vált ekként betekinteni magának a nyelvnek alkatába s lexicalis szervezetébe is, és Sayce megpróbálhatta az általa ismert feliratok lefordítását és megmagyarázását.

A legújabb időben jelentékenyen megsaporodott a felfedezett ván-i ékiratok száma s ennek folytán tovább fejleszthették azoknak megértését is. Belck Valdemár 1891-i örményországi bűvárkodási útjában nagy számát az ékiratoknak másolta le, a melyek egy része addig teljesen ismeretlen volt. Éveken át hivatalnoka levén a kedabegi Siemens-féle rézbányáknak, megismerkedett a lakóssággal és annak viszonyaival s bűvárlataiban barátságos támogatást nyert különösen az örmény papság részéről, a mi nagyon megkönnyítette számára az ékiratok lemásolását. Másolatai több tekintetben még a Schultz által készitetteknél is pontosabbak, és oly okiratokról is

sikerült neki használható másolatokat készíteni, a melyeket Schultz olvashatlanoknak jelölt meg. Ezekből az ékíratokból Lehman-nak máris biztos felvilágosításokat lehetett szereznie Ván városának, tehát a ván-i birodalomnak is két fontos korszakáról.

Az ö-örményországi ékírat-nyomozás eme legújabb eredményeit bemutatni következő közleményeinknek lesz feladata.

— A második közlemény jövő füzetünkben. —

Dr. Molnár Antal.

Az örmény konyha kézikönyve.

I. Hogyan készül a chádájégh (bábakalács)?

℞ együnk egy liter lisztet tekenyőbe és forrázzuk le egy liter forró tejjel, de folytonosan kavargjuk, hogy esomós ne legyen; ha félig kihült, egy liter czukorport kavargunk bele; azután folytonos kavargás mellett egy liter, szitán átszűrt tojás-sárgáját (a tojás-fehérjét ennél a tészánál nem használjuk) adunk hozzája; most félliter olvasztott vaját, langyos tejben feláztatott élesztőt (tiz krajczarra) és kevés sót teszünk beléje. Ezeket a jól összekavart alkotórészeket öt óráig kelni hagyjuk; azután finom liszttel megkeményítjük (lehet valamivel keményebb, mint a jó kalácstészta). Ha jól megvertük, kelni hagyjuk; kelés után leverjük és ismét kelni hagyjuk; ha jól megkelt másodszor is, vajjal bekent formákba rakjuk. (Ugy kell felosztani a tésztát, hogy tiz darab teljék belőle). Ha a formák jól megteltek, nem nagyon erős tűznél háromnegyed óráig sülni hagyjuk.

Pap Tódorné Kerekes Emilia.

A Lunka*) mélyében.

Hogyha én azt sejtettem volna,
Ki ez erdőben jár elbolyongva,
S fölötte titkos suttogás támad,
Szívébe lopja magát a bánat, —
Nem mentem volna.

*) Kies erdő Szamosújvár közelében: itt tartotta a gymnasium ifjúsága az idén is „májális“-át.

Oh de nem tudtam, feledni mentem,
Enyhet nem leltem a rengetegben,
Suttogva keltek emésztő vádak,
Mintha temetném apám', anyámat,
Ép úgy gondoltam.

Hogy teljes legyen a lelkem kinja,
Elömbé állasz oh ifjú, újra,
Hallottam hangod, beszéltél végre,
Azt mondtad: »Köztünk mindennek vége,«
»Örökre vége...«

Temessem újra apám', anyámat,
Szakgassák, tépjék lelkem a vádak,
Legyen enyém a mindenség búja,
Oh még akkor is eljönnék újra,
Ha téged látlak.

Sallak Róza.

A magyar-örmény nemes családok címerlevelei.

Közléteszi: dr. **Temesváry János.**

XVIII.

Lázár család.

Ezen magyar-örmény nemes családnak, melynek nevét legkiválóbb sarjadékának, **Lázár Vilmosnak**, az „aradi tizenhárom“ egyikének 1849. október 6-án kiontott vére hazánk történetének évlapjaira kitörülhetlen betűkkel jegyezte föl, szintén két ága képezi a hazai nemesek díszes lánczolatának egy-egy szemét. **Lázár János** erzsébetvárosi tanácsos és a örmény kereskedők főbirája, kit **Mária Terézia** már egy ízben, midőn mint meghatalmazott követ az erzsébetvárosi polgárok részéről alattvalói hódolattal felajánlott pénzösszeget a trón zsámolyára letette és a város kiváltságainak megerősítését kérte, arczképével diszített arany nyaklánczczal ajándékozott meg; egy más alkalommal pedig, midőn ugyan csak ő hitsorsosai nevében többed magával a minden oldalról szorongatott trón gyámolítására újabb pénz-segélyt

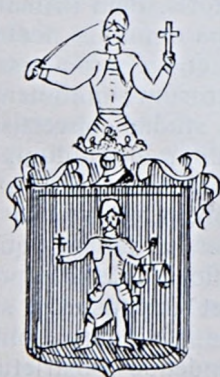
nyújtott át, aranyéremmel tüntetett ki, — volt az első, kit a nagy kiterjedésű Lázár családból ugyanazon nagy fejedelemnő Bécsben 1746. október 3-án kelt czímerlevelével részint a hazai kereskedelem nagymérvű felvirágoztatása körül szerzett érdemeinek megjutalmazására, részint hivatalnoki minőségében tanusított hű szolgálatainak és tántoríthatlan alattvalói hűségének s ragaszkodásának elismeréseül fejedelmi kegyének újabb részesévé tett és nejével, Kopasz Zsuzsával, János és Lukács fiaival, Margit, Mánuság (Viola), Anna Mária és Anna Margit leányaival, nem különben mindkét nembeli törvényes utódjaival együtt a hazai nemesek sorába iktatott. — 1816. márczius 17-én pedig I. Ferencz király Bécsben kelt czímerlevelével L á z á r L á z á r, aradmegyei első aljegyző és temesmegyei táblabírónak adományozott nemességet és pedig nemcsak azért, hogy ez által a kötelmeit lankadhatlan buzgalommal és odaadással teljesítő hivatalnokot megjutalmazza, hanem, hogy a nemesi fölkelő sereg szervezése és annak a szükségességekkel való ellátása körül nemcsak Aradmegyében, hanem Erdélyben, nevezetesen a Székelyföldön, kifejtett önfeláldozó tevékenységét is elismerje és hálásan viszonzza, annyival is inkább, mert már a czímerszerző néhai atyja, Lázár Mózes, a gyergyószentmiklósi kereskedőtársaság előbb jegyzője, utóbb tanácsnoka és végül főbírája több mint husz éven keresztül részint a kereskedelem felvirágoztatása, részint a közjó előmozdítása körül magának elévülhetlen érdemeket szerzett. Lázár Lázáron, a czímerszerzőn kívül ez alkalommal I. Ferencz király nemesi rangra emelte hitestársától, Andrényi Annától született Kálmán, János és Gergely fiait, Aranka, Czeczil és Janka leányait s valamennyi mindkét nembeli törvényes utódait és ivadékait.

A Lázár János részére 1746. október 3-án Bécsben kelt czímerlevelé szövege a következő:

Nos Maria Theresia etc. Tibi Fideli Nostro I o a n n i L á z á r in haereditario Nobis Transylvaniae Principatu Oppidi Elisabethopolitani Senatori, et Negotiatorum Armenorum pro tempore Iudici Primario, Salutem et Gratiae meae Caesarco-Regioque Principalis incrementum. Since-

ram, enixisque studiis, ac servitiis in Nos, Augustamque Domum Nostram testatam Fidelium Nobis subditorum devotionem quanta prosequamur benignitate, luculentum id quoque exhibet documentum, quod te a Communitate Armenorum Elisabethopolitanorum ad demissam honorarii Maiestati Nostrae ab iisdem oblata praesentationem, et simul eorundem Privilegiorum Confirmationis petitionem Deputatum, in eius praesentationis actu Torque aureo pendenti nostra effigie insignito donare, dein vero cum tu quoque cum quibusdam Armenorum familiis ex memorato Principatu ad venerandam Maiestatem Nostram huc venientibus, ad Nostrae benignae manus osculum admissus fuisses, eadem etiam occasione aureo numismate in eam significationem, quanta devotam illius charae Nobis Armenae Gentis in praetactato honorario testatam erga Maiestatem Nostram attentionem benignitate susceperimus, nostraeque in illam propensae clementiae, et altissimae protectionis thesseram benignissime donare et clementissimo nostro affari colloquio, dignatae simus; et attentis insuper fidelitate, fidelibusque servitiis tuis aliis etiam in occationibus praestitis, prout nuncupanter, te a triginta duobus annis quaestum exercendo, insolutis fideliter nostris teloniis, aerario Nostro hac tua industria utilitatem ad quadraginta quinque millium florenorum summam excurrentem attulisse, ac in tuis, quae intra praememoratam Gentem Armenam gessisti, primo Senatoris, dein Primarii Iudicis officiis Servitia nostra, cum plena omnibus nostris in dicto Principatu Dicasteriis facta satisfactione, procurasse, et in eadem Gente pro servitiorum Nostrorum emolumento conservanda omnem tuam operam, et studia convertisse demisse Nobis exponis, etiam ad Nobilitarem gradum, et honorem, ex singulari Nostra, ad Nonnullorum fidelium Nostrorum factam de te commendationem, habita in te reflexione clementer evexerimus, nullae dubitantes, quin tanto ardentiori adhuc studio, ac devotione fidelia in posterum quoque servitia exhibiturus et impensurus sis, quanto te singularibus hisce, raroque obtingere solitis clementiae Nostrae donis affectum, indeque obstrictum esse senseris. Te proinde I o a n n e m L á z á r, Coniugem-

que tuam Susannam Kopasz, ac filios Ioannem et Lucam, Filiasque Margaretham, Menusagam, Annam Mariam, et Annam Margaretham iam natos, et in posterum Divina ex benedictione nascituros, eorundemque Haeredes, et Posterios, utriusque Sexus universos ex Caesareo-Regioque Principalis potestatis Nostrae plenitudine, et gratia speciali e statu et conditione ignobili eximentes in coetum et numerum verorum Principatus Nostri Transylvaniae, nec non Regni Nostri Hungariae, aliorumque Regnorum, Ditionum, et Provinciarum Nostrarum Haereditariarum Nobilium duximus adnumerandos, cooptandos et adscribendos, annuentes, et ex certa Nostra Scientia, animoque deliberato concedentes, ut ipsi a modo in posterum futuris et perpetuis semper temporibus omnibus iis gratiis, honoribus, praerogativis et immunitatibus, quibus caeteri veri et indubitati dicti Principatus Nostri Transylvaniae, nec non Regni Nostri Hungariae, aliorumque Regnorum, Ditionum, et Provinciarum Nostrarum Haereditariarum nobiles natura, vel antiqua consuetudine usi sunt, et gavis, utunturque et gaudent, uti, frui et gaudere possint ac valeant, haeredesque et posteritates eorundem utriusque sexus universi valeant atque possint. In cuius quidem Nostrae erga eos exhibitae gratiae et clementiae, ac liberalitatis testimonium, veraeque et indubitatae nobilitatis signum haec Arma seu Nobilitatis Insignia: Scutum

Lázár es czimere.

videlicet Militare erectum quadratum rubri coloris, cuius basim solum cespite virens occupat, in eoque homo toto corpore cataphracto capiteque casside tectus, erectus stare, et dextra manu crucem, sinistra vero bilancem tenere visitur; supra scutum est galea militaris craticulata clausa, quam contegit Diadema Regium gemmis et unionibus ornatum, et ex isto homo scutarius dextra manu gladium evaginatum cesim, sinistra vero crucem tenendo per medium eminent; a cono galeae laciniae, seu lemnisci hinc viridi, inde vero rubro

mixtim utrinque argenteo coloribus ad Scuti latera defluunt, illudque pulcherrime exornant, prout haec omnia in principio, seu capite praesentium Literarum Nostrarum pictoris industria, genuinisque suis coloribus illustrata lucidius ob oculos intuentium posita esse conspiciuntur, Tibi Ioanni Lázár, tuaeque coniugi, praefatisque tuis haeredibus, et posteritatibus utriusque sexus gratiose danda duximus et conferenda, Decernentes et ex certa Nostra Scientia, animoque deliberato concedentes, ut Vos a modo in posterum futuris et perpetuis semper temporibus eadem Arma, seu Nobilitatis insignia more aliorum verorum et indubitatorum dicti Principatus Nostri Transylvaniae, nec non Regni Nostri Hungariae, aliorumque Regnorum, Ditionum et Provinciarum Nostrarum Haereditariarum Nobilium sub iisdem iuribus, praerogativis, et immunitatibus, quibus caeteri veri et indubitati dicti Principatus Nostri Transylvaniae, nec non Regni Nostri Hungariae, aliorumque Regnorum, Ditionum et Provinciarum Nostrarum Haereditariarum Nobiles natura, iure vel antiqua consuetudine usi sunt et gavisi utunturque et gaudent, ubique in proeliis, certaminibus, pugnis, hastiludiis, torneamentis, duellis, monomachiis, ac aliis quibusvis exercitiis militaribus et nobilitaribus, nec non sigillis, velis, cortinis, aulaeis, annulis, vexillis, clypeis, tentoriis, domibus et sepulchris, generaliter in quarumlibet rerum et expeditionum generibus sub merae, verae, sincerae et indubitatae Nobilitatis titulo, quo vos ab omnibus cuiuscunque status, conditionis, honoris, dignitatis et praeeminentiae hominibus insignitos et ornatos dici, nominari, haberi et reputari volumus, mandamusque ferre et gestare, ac Vos in aevum uti, frui et gaudere possitis ac valeatis, haeredesque et posteri vestri valeant atque possint. Imo nobilitamus, damus et conferimus praesentium Sigilli Nostri secreti impendentis munimine roboratarum per vigorem. Datum in Civitate Nostra Vienna Austriae, Die tertia Mensis Octobris, Anno Domini Millesimo Septingentesimo Quadragésimo Sexto, Regnorum vero Nostrorum Sexto.

Maria Theresia m. pr. C. Ladislaus Gyulaffi L. B. de Rátóth.
Iosephus Kozma m. pr.¹⁾

¹⁾ Az országos levéltárban ez évről szóló **Liber Regius 659—665.** Il

A Lázár János és hozzátartozói részére adományozott nemesi címert tehát a következő: Vörös mezőben zöld talajon álló s teljesen páncélba öltözött, sisakos vitéz jobbában keresztet, baljában pedig egyensúlyban levő mérleget tart. Sisakdísz: koronából kinövő s a címerekkel azonos, páncélos vitéz vágásra kész jobbában kivont görbe kardot, baljában pedig keresztet tart. Foszladékok: jobbról zöld-ezüst, balról vörös ezüst.¹⁾

A Lázár Lázár részére 1826. márczius 17-én Bécsben kiállított címertelével szövege pedig a következő:

Nos Franciscus Primus etc, Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit Universis: Quod Nos cum ad nonnullorum Fidelium Nostrorum humillimam supplicationem, atque Intercessionem, Nostrae propterea factam Maiestati, tum vero benigne attentis et consideratis intemerata fide, et fidelitate, fideliumque ac utilium servitiorum meritis Fidelis Nostri Lázári Lázár, Comitatum Aradiensis quidem Primarii Vice-Notarii, Temessiensis vero Tabulae Iudiciariae Assessoris, quae Idem exemplo Genitoris sui Moysis quondam Lázár privilegiati armeno Mercantilis in Magno Nostro Principatu Transylvaniae Gyergyó-Szent-Miklósiensis Fori, primo quidem Notarii, ex post vero iurati Senatoris, ac etiam Iudicis Primarii muneribus per viginti, et amplius annos usque dies vitae, omni cum Sedulitate functi, et in promotione Boni publici singularem dexteritatem, atque promptitudinem cum sublevamine miserae Contribuentis Plebis coniunctam exhibentis, et qua quaestum exercens, amplum tricesimale altissimo Aerario Nostro Regio emolumentum procurantis, ductus peculiari sui cum Commendatione, laudabilique Zelo in publico servitio sibi comparare studuit; Is enim cum primis penes Causarum Nostrarum Regalium Directoratus Officium per continuos duos annos constitutus commissos sibi Labores omni cum Solertia, exactitudine, et fidelitate perfecit, post modum in Comitatu Aradiensi penes notariale officium praeter

¹⁾ Nagy I. és Siebmacher I. i. m. e családdal és címerrel nem foglalkoznak.

singularem in expediendis sibi delatis negotiis accuratiam zelosae scripturarum confectioni cum plena Publici satisfactione operam impendit, atque taliter improtocolationum, ac aliorum id genus Conceptuum expedita appositione facilem se se exhibuit, et per trium mensium spatium in qualitate Honorarii Notarii ea insignia habilitatis, et capacitatis specimina edidit, ut primo ad actuale Secundarii, dein primarii Vice-Notarii Officium promoveri meruerit, in quibus proin muneribus suis tanto zeli exemplo, ac in diem magis qualificata notarialis facilitatis dexteritate functus est, ut sub longius durante, iam etiam fatis cedentis Ordinarii Notarii aegritudine ad plenam publici satisfactionem singulari Zelo, praeclaroque habilitatis specimine, huius quoque stationem suppleverit, enata taliter Ordinarii Notarii reali vacantia pari facilitatis cum exemplo, eximia item accomodationis suae cum laude actu ordinarii Notarii vices gerat, atque adeo praeter pluribus annis testatam Improtocolationum pomptitudinem, omnigena Conceptuum, ac Correspondentiarum altioribus Dicasteriis, aliisque Regni Tribunalibus, et Iurisdictionibus expediri solitarum fertilitate semet omnimode commendatum reddidit; non minori Zelo, et fidelitate, praeter et extra notarialium suorum obsequiorum Sphaeram sub durante Bello Gallico, qua ex parte antelati Comitatus Aradiensis politicus Commissarius penes Capitale militare annonariatus Officium Aradiense iam in Collectione, et administratione tam diaetaliter defixorum, quam et benevole oblatorum subsidiorum, iam etiam frugum aerarialium strenuae Commolitionis, non saltem ad Plenum publici, verum etiam militarium magazinalium officialium contentum insignem Curam adhibuit; Occasione porro generalium Regni Insurrectionum Nobilitarium cumprimis praeclaro tutandae salutis publicae zelo animatus, non tantum unum, Equo, ac aliis militaribus apparatus instructum Insurgentem Equitem solerti sua Cura, et Expensis ad Insurrectionalem Equitatus saepofati Comitatus Aradiensis Cohortem statuit, verum etiam ad coordinandam eandem Nobilem Insurrectionem Commissarii quoque munere egregie functus est, occasione qua, dum prima antelati Comitatus in Equitatu

Insurgens Cohors incunctanti suo apparatu instrueretur, delatam sibi, pro Equitatu isthoc necessarios apparatus militares accelerandi Commissionem, requisitorumve militarium, et Campestrium, sub manu sua Commissariali asservatorum distributionem, ea promptitudine, dexteritate, zelo, et fervore executus est, ut non indulgens suae, ac respectivorum opificum nocturnae etiam quieti, Curae suae concreditas equestrium militarium apparatusum species pro antedicta insurrectionali Cohorte citra omnem fatigiorum quantumvis ultra officii sui sphaeram praestitorum compensationem singulari omnino laude manipulaverit, taliterque per efficacem hanc subventionem, indefessam item operam, singularem suum zelum, et amorem prosperitatis Regis, et Patriae abunde manifestaverit, dederitque fidelitatis, dexteritatis, ac probitatis suae per amplum documentum, alterius denuo, et repetitum insurgentis Cohortis per Status et Ordines praefati Comitatus Aradiensis benevole collatae occasione: praeter, et ultra enumerata sua extra serialia servitiorum obsequia, novo patriotico suo zelo Personam quoque suam, vitam itaque, et sanguinem tranquillitati publicae, Terraeque Principi, et Patriae immolans, ad antedictam secundam Insurrectionis Cohortem, primarii superioris Locumtenentis Characterem condecoratus, functus etiam eoque fuit, donec gravi morbo correptus huic suae Stationi valedicere debuit, alma postmodum Pace revector, indefesso, conduplicato item Conatu promovendis rebus publicis studens, reducis totius Insurgentis Militiae armorum, aliorumque militarium, et Campestrium Requisite, quin in notarialibus omni semper laude, integra item obsequiorum plenitudine executis laboribus, et scripturistico suo officio incumbentibus Expeditionibus, ullum unquam defectum observari sivist, duobus integris annis peculiari solertia, obsequio, et accuratia, ipsum pro tali suo munere emensum salarium quoque renuendo, Commissarium egit; ac insuper praeter merita sua in antelato Regno Nostro Hungariae sibi praeclare comparata, pari zelo, et promptitudine per prius etiam in Magno Nostro Transylvaniae Principatu iunctis Fratrum suorum viribus quantumvis Orphanorum, quan-

tumvis etiam novercis mercantiae aerumnis debilitatorum non saltem pro sublevamine militarium Viduarum ipso fervente sub Bello alacriter succurrít, verum etiam ad Insurrectionem Transylvanicam, signanter ad rationem Sedium Csik-Gyergyó, et Kászón statutae Insurrectionalis Equitatus Centuriae deposito quatuor Equorum pretio ex patriotico zelo subvenire contendit, hacque ratione ultra octodecim annorum decursu in publicis officiis praeclara semper promptitudinis suae specimina pro publici, altissimique servitii Nostri Regii emolumento edere, fidelisque Patriae Civis Partes explere adnitus est. Sed et alias etiam pro Locorum et temporum varietate, atque occasionum exigentia, fidelia non minus et utilia servitia ardenti zelo exhibuit ac impendit, et in futurum quoque (uti Nobis de Ipso firmiter, ac benigne pollicemur) laudabilium Conatum suorum documenta pari devotionis, et Constantiae ardore exhibere, et impendere non cessabit. Cum igitur ob id, tum vero ex gratia, et munificentia Nostra Caesereo-Regia, qua quosque de Nobis Augustaue Domo Nostra Austriaca, et Republica Christiana benemeritos, virtutisque colendae studiosos, antecessorum nostrorum Divorum quondam Hungariae Regum exemplo prosequi, eisque certa virtutum suarum monumenta, quae ad maiora quaequae praestanda eos incitare possent decernere consuevimus Eundem Lazarum Lázár ac per Eum duos Filios suos Colomannum Ioannem, et Gregorium, Filiasque suas Aureliam, Caeciliam et Ioannam ex Consorte sua Anna Andrényi susceptos, et progenitos, Haeredesque et Posterios suos utriusque Sexus Universos in futurum Dei benedictione legitime nascituros, de Regiae Potestatis Nostrae plenitudine, et gratia speciali in coetum et numerum verorum, antiquorum, et indubitatorum praememorati Regni Nostri Hungariae, partiumque eidem adnexarum Nobilium duximus adnumerandum, cooptandumque et adscribendos, annuentes, et ex certa Nostra scientia, animoque deliberato concedentes, ut Ipse a modo in posterum futuris, et perpetuis semper temporibus omnibus illis Gratiis, Honoribus, Indultibus, Privilegiis, Libertatibus, Iuribus, Praerogativis, et Immunitatibus;

quibus caeteri, veri, antiqui, et indubitati praedicti Regni Nostri Hungariae, Partiumque eidem adnexarum Nobiles hactenus quomodolibet de Iure, vel antiqua Consuetudine usi sunt, et gavis, utunturque, et gaudent, uti, frui et gaudere possit, ac valeat, Haeredesque, et Poster, Ipsius utriusque Sexus universi valeant, atque possint; In cuius quidem Nostrae erga Ipsum exhibitae gratiae et clementiae, ac Liberalitatis Testimonium, veraeque et indubitatae Nobilitatis signum, haec Arma, seu Nobilitatis Insignia:

Lázár Lázár cs. czimere. Scutum videlicet militare erectum, in inferiori sui parte sinuatim cuspidatum, horizontali Linea in duas areas sectum, quarum superior aurea area repraesentat Caput Caprinum nigrum cornibus sursum tendentibus; inferiorem vero aream rubi coloris occupant tres muratae Turres apertis Ianuis. Caput Scuti premit galea tornearia coronata, clatrataque seu aperta, purpura suffulta, auro reducta, torque, ac monili circumducta, situ pro more ad dextram obliquo Nobilibus concedi solita; Coronae Cubitu insistit Brachium coeruleo vestitu indutum, vola calamum dextrorsum oblique tenens. Laciniis, seu lemniscis hinc aureis, et rubris, illinc vero argenteis, et coeruleis per utrumque scuti Latus a cono Galeae placide defluentibus, Totumque decenter condecorantibus. Quemadmodum haec omnia in Principio, seu Capite praesentium Nostrarum Literarum Pictoris edocta manu, propriisque ac genuinis suis coloribus clarius depicta, lucidius ob oculos intuentium posita esse conspicerentur, Eidem Lazaro Lázár ac per Eum antelatis duobus Filiis suis Colomanno Ioanni, et Gregorio, Filiabusque suis Aureliae, Caeciliae et Ioannae Haeredibusque et posteris suis universis in futurum Dei benedictione legitime nascituris danda duximus, et conferenda, decernentes, et ex certa Nostra scientia, animoque deliberato concedentes, ut Ipse a modo in posterum, futuris, et perpetuis semper temporibus eadem Arma, seu Nobilitatis

Insignia more aliorum verorum, antiquorum, et indubitatorum praelibati Regni Nostri Hungariae, partiumque eidem adnexarum Nobilium sub iisdem Iuribus, Praerogativis, Indultibus, Libertatibus, ac Immunitatibus, quibus Iidem de Iure, vel antiqua consuetudine usi sunt, et gavisus, utunturque et gaudent, ubique in Proeliis, Certaminibus, Pugnis, Hastiludiis, Torneamentis, Monomachiis, ac aliis omnibus, et singulis, ac quibusvis Nobilitaribus et militaribus Exercitiis, nec non Sigillis, Velis, Cortinis, Aulaeis, Annulis, Vexillis, Clypeis, Tentoriis, Domibus et Sepulturis, generaliter vero in quarumlibet rerum, et expeditionum generibus, sub merae, verae, sincerae, vetustae, ac indubitatae Nobilitatis Titulo, quo Eum ab omnibus cuiuscunque Status, Gradus, Dignitatis, Honoris, ac Praeeminentiae Hominibus insignitum, et ornatum dici, nominari, haberi, et reputari volumus, et mandamus, ferre, gestare, ac illis in aevum uti, frui, et gaudere possit, ac valeat, Haeredesque et Posteris Ipsius utriusque Sexus universi valeant, atque possint. Imo Nobilitamus, damus, conferimus, et concedimus praesentium per vigorem. In cuius rei memoriam, firmitatemque perpetuam praesentes Litteras Nostras Privilegiales Secreto Sigillo Nostro Maiori, quo ut Rex Hungariae Apostolicus utimur, in pendenti communitas Eident L a z a r o L á z á r ac per Eum praenominatis duobus Filiis Colomanno Ioanni, et Gregorio, Filiabusque suis Aureliae, Caeciliae, et Ioannae, Haeredibusque et Posteris suis utriusque Sexus universis in futurum Dei benedictione legitime nascituris gratiose dandas duximus et concedendas. Datum per Manus Cognati Nobis sincere dilecti Illustrissimi Principis Francisci Koháry de Csábrágh, et Szitnya, perpetui in Murány, aurei Velleris Equitis, Comitatus Hontensis Perpetui, et Supremi Comitatus, Camerarii, et Actualis Intimi Status Consilarii Nostri, per Regnum Nostrum Hungariae Curiae Nostrae Regiae Magistri, nec non per idem Regnum Nostrum Hungariae Aulae Nostrae, prout et I. Ordinis S. Stephani Regis Apostolici Cancellarii, in Imperiali Urbe Nostra Vienna Austriae die decima septima mensis Martii, Anno Domini Millesimo Octingentesimo Vigesimo sexto, Regnorum Nostrorum

Hungariae, Bohemiae et reliquorum anno Trigesimo quinto. Reverendissimis, Illustrissimis, Reverendis item ac Venerabilibus in Christo Patribus Principe Alexandro Rudnay de Eadem, et Divék-ujfalu Strigoniensis, Petro Klobucizky de Eadem Colocensis et Bácsiensis canonice unitarum Metropolitanarum Ecclesiarum Archiepiscopis (Archiepiscopatu Agriensi vacante), Maximiliano Verhovác de Rakitovecz Zagrabiensis, Ioanne Bapt. Jessich Segniensis, et Modrusiensis, seu Corbaviensis, Ladislao Kőszeghy de Remete Csanadiensis, Samuele Vulcán graeci ritus Catholicorum Magno-Varadinensis, Iosepho Kluch Nitriensis, Constantino Stanich greci ritus Catholicorum Crisiensis, Emerico Carolo Raffay Bosnensis seu Diakováriensis et Syrmienis, Iosepho Vurum Magno-Varadiensis Latini-Ritus, Alexio Potsy graeci ritus Catholicorum Munkátsiensis, Gregorio Tarkovits graeci ritus Catholicorum Eperiessiensis, Ignatio L. Barone Szepessy de Négyes Transylvaniensis, Stephano Cseh Cassoviensis, Iosepho Kopácsy Veszprimiensis, Comite Francisco de Paula de Nádasd perpetuo Terrae Fogaras Vaciensis, Iosepho Bélik Scepusiensis, Iosepho Belánszky Neosoliensis, Andrea Böle Sabariensis, Francisco Laitsák Bosnaviensis, Antonio Iuranits Iaurinensis (Episcopatibus Albaregaliensis, Quinque-Ecclesiensis, et Szathmáriensis vacantibus), Comite Ladislao Csáky de Keresztszegh consecrato Tinniniensis, Alexandro Alagovich electo Rosnensis, Antonio Fridmánszky electo Scopiensis, Michaelae Antonio Paintner electo Noviensis, Ecclesiarum Episcopis, Ecclesias Dei feliciter gubernantibus; Serenissimo item Archi-Duce Austriae Domino Iosepho Regni Nostri Hungariae Palatino, et Locumtenente Nostro Regio, nec non Spectabilibus ac Magnificis Comite Iosepho Bruvszvik de Korompa Iudice Curiae Nostrae Regiae, Comite Ignatio Gyulay de Maros-Németh et Nadaska Regnorum Nostrorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae Bano, Comite Antonio Cziráky de Eadem et Dienesfalva Tavernicorum, Comite Michaelae de Nádasd perpetuo Terrae Fogaras Ianitorum, Illustrissimo Principe Nicolao Eszterházy de Galantha Nobilis Turmae Nostrae Praetoreae Hungaricae Capitaneo, antelato Illus-

trissimo Principe Francisco Koháry de Csábrágh et Szitnya perpetuo in Murány Curiae Nostrae Regiae, Comite Antonio Amade de Várkony perpetuo in Marczaltheó agazonum, Ignatio L. Barone Eötvös de Vásáros-Námény Pincernarum, Comite Michael jun. de Nádasd perpetuo Terrae Fogaras Cubiculariorum, Comite Stephano Illésházy de Eadem Dapiferorum Nostrorum Regalium per Hungariam Magistris, Illustrissimo Principe Iosepho Pálffy ab Erdőd Comite Poseniensi, caeterisque quam plurimis saepefati Regni Nostri Hungariae Comitatus tenentibus et Honores.

Franciscus m. pr. Princeps Franciscus Koháry m. pr.
C. Franciscus de Nádasd m. pr.¹⁾

Lázár Lázár és utódjainak czimere a részükre kiállított czímerlevél alapján tehát a következő: A vágott pajzs felső arany mezejében fekete kecskefő, alsó vörös mezejében pedig három kőtorony látható. Sisakdisz: koronán könyöklő és kék mezbe öltözött jobb kar írottollat tart. Foszladékok: jobbról vörös-arany, balról kék-ezüst.²⁾

A magyar-örmény származásu nemes Lázár család egyik ága e század folytán a torontálmegyei Écska uradalomra királyi adománylevelet is nyerts innen „écska i“ előneve.

„Szamosújvár írásban és képekben.“

— Könyvismertetés. —

I.

vallásáért üldözött és Európa különböző államai-ban letelepült örmény nép előtt, miután egyen-jogosíttatott azon népekkel, kik között új hazát nyert, szellemi érdekei érvényesítésére is tágabb tér nyílt. Kegyelettel fogtak tehát hozzá az örmények nemzeti iro-

¹⁾ Végh Aurel kir. tanácsos és aradi kincstári jószágigaz-gatónak, a czímerszerző Lázár Lázár unokájának, birtokában levő eredetiből.

²⁾ Nagy I. és Siebmacher I. i. m. e családot és czimert hasztalan keresnéd.

dalmuk műveléséhez; és ezt részint saját anyanyelvükön, részint — mintegy hálából azon nép iránt, mely őket hazájába fogadta, — az új haza nyelvén tették.

S e tekintetben, hála a Gondviselésnek, mi magyar-örmények sem maradtunk el többi örmény testvéreinktől; minket is, kik már több mint két évszázad óta lakunk e hazában, irodalmunk ápolása és művelése, fejlesztése és szélesebb körökben való terjesztése vezérelnek, midőn régi és virágzó irodalmunkat magyar nyelven műveljük, hogy ezáltal is, mintegy felnyitván magyar testvéreink előtt irodalmunk gazdag bányáit, leróhassuk némileg tartozásunkat a magyar haza iránt, mely minket kebelébe fogadott. Bár még csak jelentéktelen azon örménytárgyú magyar munkák száma, melyeket a magyar-örmények szellemi munkássága eddig eredményezett, mindazonáltal e csekély számú könyvek összeségének: a „magyar-örmény irodalom“-nak jövője a virágzás reményével táplál.

Ezen, mondhatni még csak most éledő magyar-örmény irodalom gyarapításához és egyszersmind a magyar monographia-irodalom gazdagításához járult hozzá a magyar-örmény irodalom képviselőjeként méltán tekinthető „Armenia“ érdemes szerkesztője: Szongott Kristóf is, midőn „Szamosújvár“ *) című nagyobbrészint eredeti örmény, még eddig senki által fel nem használt kéziratokból kidolgozott érdekes munkáját az érdeklődő olvasó közönség elé bocsátotta. Jóllehet már két éve annak, hogy a „Szamosújvár“ kikerült a helybeli sajtó alól, s jóllehet olvasóink már az „Armenia“ eddigi füzeteiből is ismerik e becses mű tartalmát, azért mégsem tartjuk egészen fölöslegesnek a „Szamosújvár“-ról és annak tartalmából egyet-mást ez alkalommal is elmondani.

Szerzőnek e munkája megírásánál, nem az volt célja, hogy Szamosújvár városának rendszeres történetét adja; hanem csupán azon céllebegett szemei előtt, hogy összegyűjtván a város örmény lakóira vonatkozó ethnographiai

*) A könyv teljes czíme ez: »Szamosújvár, a magyar-örmény metropolisz írásban és képekben. Irta Szongott Kristóf tanár, az „Armenia“ szerkesztője. Szamosújvárt, Todorán Endre „Aurora“ könyvnyomdája 1893.«

és ethnologiai adatokat, egyrészt megismertesse olvasóival a magyar-örmény metropolisz szép, tanulságos és érdekes multját és jelenét; másrészt pedig hogy kimutassa a magyar-örmény főváros történeti fejlődését és haladását a legrégebb időktől egészen napjainkig. Ily szempontból is dicséretes munkát végzett szerző, mikor egy civilizált és haladó város vallásos, hazafias, áldozatkész és szorgalmas örmény népének s e nép társadalmi életének leírását ily gazdagon illusztrált könyvben nyújtja minden szép, jó és nemes iránt érdeklődni tudó olvasónak.

Könyve három főrésze oszlik. Előszó, rövid bevezetés és felosztás után megkezdődik az első rész (2—18 lap), mely „Előzmények“-et nyújt a könyv tulajdonképeni tárgyához. Három fejezetet foglal magában az első rész, melyek elsejében pontos adatokat találunk az örmények beköltözéséhez. Örményország fővárosából, a királyszékes Ániból indulnak el őseink 1239-ben; végbucstú mondván „az ősi hazának, az Ararátnak, a paradicsomnak...“ Először is Krimben telepednek le, honnan nagyrészők a tatárok üldözése elől Lengyelországba menekül; de a nyugtalanító háborúk innen is menekülni kényszerítik őseinket. Moldova-Oláhországba költöznek. A vallásukhoz, nyelvükhöz és szokásaikhoz hűen ragaszkodó apáink azonban, nem türhetvén a vajdák kegyetlenkedéseit, — s minthogy épen azon időtájban vonul Moldován keresztül a nagy török sereg, — nyugatra, az erdélyi havasok közé huzódnak, honnan 1672-ben I. Apaffi Mihály fejedelem behívja őket Erdélybe. Négyszázharminczhárom évet töltöttek tehát apáink Krimben, Lengyelországban és Moldova-Oláhországban, míg a mai új, magyar haza szent földjén megtelepedtek, hol gyarmatokat, köztük Szamosújvár városát is alapították. — A második fejezet a város határán létezett római telepről és az ezen telepen talált leletekről, — a harmadik fejezet pedig a most fegyintézetül szolgáló Martinuzzi-várról szól; s ezzel be van fejezve az első rész.

A második rész (19—206 lap), mely 44 fejezetre oszlik, „Szamosújvár multja“-t tárgyalja. Az első fejezet a város alapításáról szól. Minásznak, a beköltözött örme-

nyek előbb szakadár (schismaticus), majd katolikus püspökének utóda: Verzereskul Oxendius 1700-ban engedélyt kap I. Lipót királytól, hogy a szamosújvári vár közelében az „Örményváros“-t*) felépíthesse. Alexa örmény mérnök, kit Verzereskul püspök Rómából hozott magával, elkészítvén a város szép tervrajzát, 1700-ban le is teszik a város alapkövét. — Hogy minő hajlandóságot és atyáskodó gondoskodást tanúsítottak mindenkor az Apaffiak (I és II. Apaffi Mihály) és a Habsburg-lotharingi házból származott magyar királyok a magyar-örmények iránt, fényesen igazolja a második rész harmadik fejezete. Az Apaffiak az országukba fogadott „szorgalmas“ örményeket pártfogásukba veszik, s őket kiváltságokkal ajándékozzák meg; I. Lipót (1657—1705) sokat és sikerrel fáradozik azon, hogy a beköltözött szakadár örmények az egyedüli igaz római katolikus egyházzal egyesüljenek; III. Károly (1711—1740), Mária Terézia (1740—1780) és II. József (1780—1790) sok szép kiváltságot adnak a városnak; I. Ferencz (1792—1835) a szamosújvári plebániái templom egyik fülkáját díszítő Rubens-képet adja az örményeknek; V. Ferdinand (1835—1848) Szamosújvárt a szabad királyi városok sorába iktatja; végül Ő Felsője I. Ferencz József (1848-tól) legalkotmányosabb magyar királyunk dicsőséges uralkodása alatt (1868-ban) cikkelyeztetik be az örmény egyház függetlensége. — A következő fejezetek főképen az örmények vallásosságáról, hazafiságáról, áldozatkészségéről, szorgalmáról, becsületességéről... tesznek tanúságot. Így többek között Simai Salamon által a Szűz-Anya: Mária tiszteletére 1723-ban alapított és felejthetetlen emlékü nevével elnevezett Salamon-templomról (6)**), — buzgó őseink áldozatkészsége folytán a Szentháromság tiszteletére épített piaci nagy templomról (8) és hitbuzgó apáink vallási

*) A város mai »Szamosújvár« elnevezése csak 1838 óta van használatban; a régi okiratokban ugyanis »Örményváros« (Hájákhághákh, Armenopolis, Armenierstadt) név alatt fordul elő. Lásd a »Szamosújvár« 20 lapját.

**) A zárójel közé foglalt számok az egyes fejezetek számát jelentik.

társulatairól (13) szóló fejezetek az örmények közmondássá vált vallásosságáról tesznek fényes tanúságot. Az örmény timárok és kereskedők társulatairól szóló 5-ik és 20-ik fejezet az örmények kiváló szorgalma, — a 10-ik fejezet az örmények becsületessége, — az „Erdélyrészi magyar közművelődési egyesület“-nek 1889. szept. 3-án Szamosújvárt tartott gyűléséről szóló 40-ik fejezet pedig a magyar-örmény hazafiság mellett tanuskodik.

Kisebb közlemény.

Az ázsiai magyar expedíció alkalmából, jeles publicistánk: Bartha Miklós, a »Magyarország« egyik számában gróf Zichy Jenő vállalkozásának (az országgyűlés által is méltányolt) nagy jelentőségéről vezércikkkezvén, — a többi között ezeket írja: Ő — Zichy gróf — keresi a valót mindenütt, a sírkövön, a tradícióban, a nyelvkincsben, az írott emlékekben, az építkezésben, a görög, arab, örmény, és perzsa irodalomban, a betűkben és rovásokban... Vizsgálat tárgya lesz a nyelv, az életmód, a szokás, a ruházkodás, a lakás, a népjellem, a hagyomány, az öltözködés, az ének, a táncz, a testalkat, a fegyverzet, — és minden, a mi megkülönbözteti az egyik népet a másiktól... Kísérje nagy utjában őt a nemzet áldása, a nemzet reménye!

A hol örményül vizsgáznak. Érdekes törvényt alkotott meg az angol parlament, — valódi angol szabadelvűséggel kimondván, hogy az ország egyetemlein mindenki saját anyanyelvén tehet vizsgát. Így megtörténhetik, hogy a londoni, oxfordi, vagy más angol egyetemen valamely keleti örmény fajrokonunk Hájk nyelven fogja letenni szigorlatait épp úgy, mint kollegái, magyar, angol, japán vagy más nyelveken.

Politikai foglyok Törökországban. A »Daily News« örményországi tudósítója közli, hogy a kisázsiai török börtönökben ez idő szerint 2700—3000 politikai fogoly van elzárva. A bitlisi börtönt így írja le: A bitlisi börtönben hét zárka van. Az egyes zárkákba tíz-tizenkét ember fér el, de huszan-harminczan vannak benne összezsúfolva. Egészségügyi intézkedések egyáltalában nincsenek. Az örményeknek, kik a börtönökben sinlődnek, mindent az örök (záphtiek) által kell bevásároltatniok, de persze mindent kétszeres áron. A törvényes szabályok értelmében minden egyes fogolynak naponta 300 »dram« kenyéret kellene kapnia, de csak kétszázötven dramot kap, s ez a kenyér is tisztátalan és sületlen. A víz ihatatlan, s gyakran az úgynevezett »kholelek« vízzel kell beérniök, a melyben a törökök a ritualis mosakodást végzik. A mint valaki panaszkodik, nedves földalatti zárkába dobják, a hol örei szeszélyeinek és kegyetlenségeinek van kiszolgáltatva. Akárhány eset van arra, hogy egyes foglyok ájultan maradnak az ütésektől, míg némelyeket félig megfojtanak a börtönörök.

Egy örmény püspök megtérése. A Vatikán másfél évtizeddel ezelőtt (1879-ben) ritka eseménynek volt színhelye; midőn egy eltévedt főpásztor tért vissza a katolikus egyház kebelébe. Kupelián, expatriarkha, ki a konstantinápolyi örmény szakadárkhoz csatlakozott s elfogadta a portától a patriarkhai megerősítést, a propaganda-kongregáció előtt valamennyi bibornok jelenlétében — ünnepélyes bocsánatot kért elpártolásáért és ismét alá vetette magát a Pápa hatalmának. A kongregáció előtt felolvasta sajátkezüleg írott nyilatkozatát, mely az igaz és őszinte megtérés tekintetében kétséget nem hagyott fenn. »Egyike vagyok — így szól az irat — Szentséged eltévedt juhainak! Engedetlenül és a Szentszék intelmeire nem figyelve, az Anyaszentegyház kebeléről elszakadtam, a konstantinápolyi új örmény schizmához csatlakoztam, s oly merész voltam, hogy a római katolikus Egyház törvényei ellenére a katolikus patriarkhai, püspöki méltóságot és czimet felvettem! Töredelmes szívvvel sietek Szentséged lábaihoz s ott könyörgök atyai kegyességétől alázattal bocsánatot hibáimért és tévedéseimért!« A megtért expatriarkha csakugyan kegyesen fogadtatott, s a pápa czipőiben őrzött szent ereklyék megcsókolása is megengedettett neki, — a mi különös kegyelem jele ily esetekben. Leo pápa személyesen felelt Kupelián nyilatkozatára, örömmel fogadá a megtérőt, s a püspöki czimmel újra felruházta, utóbb ádáliai megyés püspökké is kinevezte őt, Kisázsiaiba.

Vakmerő sport. Lenz Frank, amerikai újságíró, ki egy bicyclin (kerékpáron) indult a világot körüljárni, — miután már keresztültutazott Amerikán, Japánon, Khinán — Perzsiában egyszerre eltűnt s bármint keresték családja s barátai, nem tudtak nyomára akadni; mert, mint később kiderült, a kurdok által lakott örményországi területen, illetve a Tebriszből-Erzerumbaba vezető úton rablók által agyonlövetett. Lenz földkörüli útjának ezen részében vad kurdok laknak, a kiknek foglalkozása eme hegyes vidékeken az útonállás és rablás. A mi tehát sikerült valahogyan egy másik amerikai sportsmannak (Sachtleben bicyclistának), — ki a földgolyót vasparipájával szerencsésen körüljárta: az Lenz hírlapírónak életébe került!

Pótlék „Hogyan készül a chádájégh“ című cikkhez (lásd a jelen füzet 188. lapját). Az ötödik és hatodik sorban levő ezen mondatot, (mely záró-jel közé van foglalva): a »tojás-fehérjét ennél a tésztánál nem használjuk« — ki kell hagyni, és helyébe ezt kell tenni: »és azután egy liter tojást.« A kiegészített mondat tehát így hangzik: »azután folytonos kavarással mellett előbb egy liter, szítán átszűrte tojás-sárgáját és azután egy liter — a fehérből és sárgából álló tojást adunk.« E tésztában tehát két liter tojás van; az első liter csak a tojás sárgájából áll, de a másodikban a tojás-sárgája a fehérrel van elegyítve.

Szamosujvár-némethi-i Dániel Pál, a torontálmegyei zichyfalvi kerület országgyűlési képviselője, életének 73. évében elhunyt.

Boldogult, kit áldott jó lelkű, mivel neje: bobdai Gyertyánffy Emma igen derék gyermekekkel ajándékozott meg (Torontálmegye érdemes alispánja, Dániel László is fia) néhány évvel ezelőtt járt Szamosújvárt is: eljött megnézni az ősi fészket; meleg érdeklődést tanúsított fejlődő intézményeink iránt. Jól találta magát körünkben. »Ragaszkodjanak továbbra is az őseitől öröklött szép szokásokhoz; beszéljenek ezután is örményül. Csak hasznára válunk a magyar hazának azzal is, ha mi egy nyelvvvel többet tudunk. Nekem egy ízben anyagi hasznomra is szolgált örmény nyelvtudásom. Aradon vagyok — így szólott hozzánk — vásáron. Egy pár drága lovat alkuszom. Ny. J. szamosújvári lócsiszár mondja örményül társának M. P.-nek: Mi dá álásán, zerám chodsá márt e (Ne add olcsobbért, mert gazdag ember). Nem ismertek reám, hogy én is örmény vagyok. Mire én: Zisz guzikh gèthelu, ket jész ál háj im (Engemet akartak megfejti, ki szintén örmény vagyok.) Az ötszáz forint külömbiséget azonnal elengedték.« Mikor eltávozott tőlünk, azt mondotta: »Nem utólszor jártam e haladó városban.« És ígérését be nem válthatta. Az örök világosság fényeskedjék neki!

Zenés mise. Erzsébetvároson, az örm. kath. nagy templomban, húsvét első napján zenés-mise volt. A szent misét Ávedik Lukács örm. kath. főesperes mondotta fényes segédlettel; az énekrészeket pedig ez alkalomra begyakorolt női énekkar énekelte: remekül betanult gyönyörű darabok voltak. Nagy dicséret és elismerés illeti mind a soprán, — mind az altban működött hölgyeket; mert valóban oly szépen énekeltek, hogy a jelen volt buzgó közönséget egészen elragadták. A sopránt: Csiky Dénesné urnó, Incze Katinka és Fröhlich Julia kisasszonyok, — az altot pedig Incze Bianka és Ditrich Ámália kisasszonyok énekeltek. Az isteni tisztelet fényének emeléséhez nagyban hozzájárult Zámbo Károly örm. kath. főkántor is; mert ő alakította a mondott női énekkart és ő tanította be ennek tagjait egy egész misére.

Irodalom és művészet.

Erdély ethnographiája cím alatt az „Erdélyrészi Kárpát-egylet“ egy illusztrált nagy munkát készít a milleniumra. A mű szerkesztője a külföldön is előnyösen ismert legkitünőbb ethnographusunk: dr. Herrmann Antal. A különböző nemzetiségek ethnographiájának megírására illetékes férfiak kérték fel. Az „örmények ethnographiá“ -ját lapunk szerkesztője fogja megírni. Azon feladat, melylyel a Kárpát-egylet lapunk szerkesztőjét megtisztelte, elvileg így lesz megjelölhető: „Irassék meg a négy erdélyi kolónia örmény népének egyetemes néprajza, a mint az a történeti fejlődés vég-eredménye gyanánt a jelen korban előttünk áll.“

Katholikus zsunarisztika Magyarországon. Irodalmi szemlét tartván az 1894. év letüntével a hazánkban megjelenő katho-

likus időszaki sajtótermékek fölött, nem titkolhatjuk el — mint katolikus folyóirat szerkesztősége — őszinte örömről és lelkesedésünket a magyarországi rokon szellemű hírlapok és folyóiratok körül az utóbbi időben mind számról, mind jelentőségre nézve tagadhatlanul beállott lendület fölött; látva a nagyszámú és fáradságtalanul buzgólkodó sajtóbeli társ munkások máris jelentékeny számát, a kik oly sok nehézséggel küzdve, lankadatlanul és következetesen szolgálják a katolicizmus szent ügyét! Egy kis statisztikával — habár hézagosan — mi is szolgálni ohajtunk tehát közönségünknek a katolikus szellemű és irányú hírlapok- és folyóiratokról, a mint következők: I. *Napi lapok*: »Magyar Állam« (Budapest.) és »Tiszántúl« (Nagyvárad.) — II. *Heti lapok*: »Dunántuli Hetilap« (Győr.), »Egri Hiradó« (Eger.), »Fejérmegyei Napló« (Székesfehérvár), »Freimüthige« (Temesvár, német nyelven), »Heti Szemle« (Szathmár), »Herkó Páter« (Budapest, élcslap.), »Iskola« (Szathmár), »Kalocsa Néplap« (Kalocsa), »Katolikus Egyházi Közlöny« (Budapest), »Közművelődés« (Gyulaféjérvár), »Krestán« (Budapest, tót nyelven) »Landbote« (Temesvár, német nyelven), »Magyar Néplap« (Budapest), »Keresztény Magyarország« (Budapest), »Magyar Szemle« (Budapest), »Mezőgazda« (Budapest) »Népiskolai Tanügy« (Eger), »Népnevelő« (Budapest), »Nyitrai Szemle« (Nyitra), »Pécsi Közlöny« (Pécs), »Religio« (Budapest), »Ödenburger Zeitung« (Sopron, német nyelven), »Sárosmegyei Közlöny« (Siroka, Sárosmegye), »Szabadka és Vidéke« (Szabadka), »Szepesi Közlöny« (Szepes-Váralja, Szepesmegye), »Téli Esték« (Szathmár), »Unirea« (Balázsfalva, román nyelven), »Váci Közlöny« (Vác.) — III. *Havi folyóiratok*: »Arménia« (Szamosújvár, magyar-örmény szemle), »Boromaeus« (Győr), »Egri Egyházmegyei Közlöny« (Eger), »Havi Közlöny« (Uj-Pécs, Torontálmegye), »Hitészónoklati Folyóirat« (Szeged), »Hitterjesztés Lapjai« (Nagyvárad), »Hittudományi Folyóirat« (Budapest), »Hitvédelmi Folyóirat« (Pozsony), »Irodalmi Közlöny« (Eger), »Jézus Sz. Szívének Hirnöke« (Kalocsa), »Jó Pásztor« (Budapest), »Katolikus Hitoktatás« (Budapest), »Katolikus Szemle« (Budapest), »Legszentebb Rózsafüzér Királynője« (Szombathely), »Lelki Vigasz« (Temesvár), »Lelki Házi Kincstár« (Budapest), »Magyar Sion« (Esztergom), »Oktató Népkönyvtár« (Pozsony), »Predicatorul Poporului« (Szamosújvár, román nyelven), »Szent-Család Kis Követe« (Budapest), »Szűz Mária Virágos Kertje« (Kalocsa), »Társulati Értesítő« (Budapest.) — IV. *Fel-sorolandók még e helyen a katolikus naptárak is, u. m.* Havi Boldogasszony naptára (Szeged), István bácsi naptára (Esztergom), Kármelhegyi Boldogasszony képes naptára (Győr. Ugyanez német kiadásban is megjelent.) Lourdi Naptár (Budapest.) Magyarországi róm. kath. papok naptára (Budapest.) A Szent-Család képes népnaptára (Pécs), Szűz Mária, édes hazánk Védasszonya képes naptára (Nagy-Kanizsa), Bucsánszky Alajos keresztény képes naptára (Budapest), német, tót és horvát nyelven is kiadatott.)

Közgazdasági élet.

Üdvös pénzügyi reform. Lukács László pénzügyminiszter behatárolag foglalkozik azon, társadalmilag igen üdvös reform keresztülvitelének előkészítésével, miszerint a kis lotto (vagyis a lutri-játék) által képviselt államjövedéknek egyéb módon leendő biztosítása mellett, — a nép legszűkebb vagyoni helyzetben levő rétegeire nézve oly káros hatású intézmény megszüntethető legyen; a mely tervéhez a törvényhozás bizonyára szívesen fog hozzájárulni!

A mezőszőlősi útvonál. A kereskedelmi kormány részéről végleg elhatároztatott, hogy a többek között a szamosújvár-marosvásárhelyi útvonál is (már a legközelebbi időben) állami kezelés alá vétessék. E magában véve örömdetes intézkedés természetesen nem fogja fölöslegessé tenni az évek óta tervbe vett mezőszőlősi vasút vonal kiépítését; a mely szintén közvetlenül Szamosújvárhoz fog csatlakozni.

Mi újság az örmény világban?

Az angol-örmény egyet küldöttségének Lord Kimberley külügyi államtitkárnál történt kihallgatása alkalmával, felkeretett az államtitkár, hogy működjék közre a törökországi örménység érdekében. A lord biztosította a küldöttséget legmelegebb részvételéről, utalt azonban a felmerülő nehézségekre; kijelentvén, hogy ha a keleti kérdés felszínre kerülne, Anglia komoly akciója elégtelen volna. A konstantinápolyi brit nagykövet biztosította őt, hogy Orosz- és Franciaország a reform szükségességéről teljesen meg vannak győződve. Bizonyos, hogy az említett két hatalom, ha az alkalmas időpont bekövetkezik, Angolországgal őszintén együtt fog tartani. Az orosz kormány épp úgy óhajtana a helyzeten segíteni, mint Anglia. Mindkét hatalomtól csak igen bátorító közléseket kap. A többi szerződéses hatalmasság szintén bizonyosságát adta rokonszenvének az örmények iránt. Ha megérkezik az idő az eljárásra, a többi hatalom sem fog visszamaradni.

Angol lapok levelezései. A londoni Times közli az Arméniába küldött tudósítójának részletes jelentését az örményhoni török kegyetlenségekről. Az egész tudósítást borzalom csak el is olvasni! A Daily News és a Daily Telegraph is részletes tudósításokat közölnek az egész Európát iszonyattal eltöltött hallatlan vérengzésekről.

Keleti rövid hírek. A szultán megbizta Karatheodory pasát, hogy reformtervezeteket dolgozzon ki Örményország számára. — Egy tengeri hajó, melyen tizezer darab fegyver küldetett

Amerikából a kisázsiai örmények számára, lefoglaltatott. — Az e c s m i a d z i n i k a t h o l i k o s z: Krimian az orosz csárhoz folyamodott törökországi sanyargatott nemzetfelei érdekében. — Európai konferencia tervét is emlegetik a keleti örmény kérdés megoldása céljából; melyen Németországnak és Austria-Magyarországnak jutna a vezérszerep. — XIII. Leo pápa Ó S z e n t s é g e, hír szerint felhívta Ázarian konstantinápolyi örmény katolikus patriarkhát, hogy az arméniai eseményekről jelentést tegyen. A nevezett örmény patriarkha a nyugateurópai kormányoknál személyesen is közbenjárt az örmények szomorú helyzetének javítása érdekében!

A diplomácia köréből. Az északamerikai »Egyesült Államok« parlamentje egy törvényjavaslatot fogadott el, melynek következtében a legújabb örmény események folytán Armeniában, névszerint Erzerum és Kháput városokban amerikai konzulatusok fognak felállítani, — a mint egy washingtoni távirati tudósítás (kábel sürgöny) jelzi.

Fitzgerald Károly angol hírlapíró a »Daily News« levelezője (ki tavalelőtt, itt Szamosújvárt is járt) a legsúlyosabb újságírói szolgálatot teljesítette: távol Keletről látta el tudósításokkal a nagy angol lapot. Ő volt az első, ki lapja útján értesítette a világot Armeniából a szászuni örmények legyilkoltatásáról, a mely hír az egész civilizált Európa figyelmét felkeltette. Azóta Fitzgerald nyomtalanul eltűnt és most a török hatóságok kerestetik. Nem lehetetlen, hogy a kurdok gyilkolták meg bosszúból az újságíró, a ki hivatalos vizsgálatot és más mindenféle kellemetlenséget hozott a nyakunkra azzal, hogy a szászuni vérengzés hírért az örmények sorsa iránt érdeklődő civilizált külfölddel közölte.

A szuczáva-i nem-egyesült örmények papot keresnek. Megkivánják pályázótól, hogy legalább egy európai nyelvet (német vagy francia) tudjon. Fizetése 2400 franc, szabad szállás és az egész stola. A folyamodást így kell czimezni: Várteres Gárábed Ritter von Prunkul Armen. Cultus-President Szuczava (Bukovina, Austria).

Tűzvész Konstantinápolyban. A török fővárosnak örmény részében közelebből tűz ütött ki, melynek s z á z ö t v e n (fából épült) ház esett áldozatul. Emberi életben, szerencsére, kár nem történt. A tűzvész után, melyet csak több órai erőfeszítéssel sikerült eloltani, ö t s z á z ember vált hajléktalanná!

Az örmény mozgalmakról sokféle hirtelés érkezik az európai lapokhoz... Így legújabbban azt olvassuk, hogy A l e p p ó b a n két állítólagos angol turistát letartoztattak politikai üzemek miatt. Egyiknek az öltönyébe bevarrva egy millió piasztart találtak; mely az örményeknek volt szánva!

Felelős szerkesztő és kiadó-tulajdonos: **SZONGOTT KRISTÓF.**

Szamosújvárt, Todorán Endre „Aurora“ könyvnyomdája.
